

15/51
1925/51

ზ. შიჭინაძე.

ჩემი მთავლის სამზადისი

სახლის უფულოთ წართმევის ამგავი

და

ჩემი თავგადასავალი

ტფილისი
1925

ჩემი მოკვლის საგზადისი და სახლის
დატყუილების აგზავი

ანუ

ჩემი თავგადასავალი.

2271

სტამბა გაზ. „ზარია ვოსტოკა“-სი, შულუკიდის ქ. № 4
შეკვ. № 207 * ტირაჟი 1000 * მთავლ. № 1400.

რამ განიკულა დაგეწერა და გაგოგეცა ეს წიგნაკი.

მიმდინარე 1925 წელს „მუშა“-ს 824 №-ში მოთავსებულ იქმნა ჩემი საწინააღმდეგო წერილი, რომელსაც უცვლელათ აქვე ვათავსებ:

ავკაცობას ნურავის შევარჩინო.

ზაქარია ჭიჭინაძემ უკადრისად მოატყუილა მუშა არჩილ არჩვაძე, რომელმაც მთელი ოთხი წლის განმავლობაში არჩინა იგი და ბოლოს არამც თუ მისცა რაიმე არჩვაძეს, პირიქით, შარი მოსდო: ოთახის ქირა უჩივლა და მთელი ოჯახი დაუწიოკა, სასამართლოს ბოქალური მიაყენა კარებზე.

ამ საქმის დავიდარაბა დღესაც არ ვათავებულა, მაგრამ ამას თავი დავანებოთ.

მოქ. ზაქარიამ სოფ. პატარძელში გლეხი სიკო თათარი-შვილიც მოატყუილა და მას თავისი სახლი მიჰყიდი რევაზოვის ქ. № 5, რა თქმა უნდა ნოტარიალური წესით, რაშიაც კუთვნილი ფული უკვე მიიღო.

ბოლოს იმასაც შარი მოსდო:

„— მე შენ სახლი მოგყიდე თუ არა წყლის საზომი კი არ მომიყიდნია“-ო.

გლეხმა ამ საქმის გამო გაყიდა ძროხა და ზაქარია გაისტუმრა, მაგრამ არც ამით გამოვიდა რამე.

როდესაც ზ. ჭიჭინაძეს იუბილზე გადაუხადეს, მან ამ დროს რაღაც მანქანებით მოახერხა და მამასისხლად ნაყიდი სახლი ხსენებულ გლეხს ისევ წაართვა:

ასეთ უკანონობის გამო დღეს სასტიკი გამოძიება სწარმოებს თბილისის აღმასკომის მიერ, მაგრამ ზაქარია აქაც თავის ხრიკებს და ოსტატობას იჩენს, თავის მოწინააღმდეგე სიკო თათარაშვილს ჩარჩ ვაჭრათ, მდიდარ შეძლებულ პირათ ასახელებს და ამით უნდა ფონს გავიდეს.

ნამდვილად კი ეს გლეხი მეტად ღარიბი კაცია და წვრილ ცოლშვილს ლუკმა პურს ძლივს აწვდის.

ასეთი ბოროტი საქმეების ჩადენა არ ეპატიება ადამიანს, რომელსაც თავის საზოგადო მოღვაწეთ და ქართველი ერის ჭირისუფლად მოაქვს.

ე. რაჭველი.*)

ამ წერილის ავტორი ე. რაჭველი („ცნობილი“ ევგენი დვალი) ისეთს სიყალბეს სჩადის, რომლის პასუხი გაზეთის ფურცლებზე, ყოვლად შეუძლებელი იყო... თვით თათრიშვილი და არჩვაძე, როგორც პირადათ, ისე ნაქირავებ ვეჭილები საშუალებით, თითქმის ქვეყანას აყრუებენ, ყველგან დაძრწიან, რათა სახელი გამიტეხონ, ჩირქი მომცხონ და ხალხის თვალში გაძაბახონ, ამ შთაგონებისა და პროვოკაციის ზეგავლენით, ერთ-ერთ (თფილისის აღმასკომის) პასუხისმგებელ თანამშრომელ სახელდობრ აკაკი ბაბუნაშვილს განუცხადებია: „ჭიჭინაძე—დასახვრეტია“-ო. ამ წიგნაკით მე ვამხელ იმ ბოროტებას, რომელიც ჩაიდინეს: თათრიშვილმა, არჩვაძემ და ევგენი დვალმა... დეე, საზოგადოებამ დასდოს მათ სათანადო მსჯავრი...“

ზაქ. ჭიჭინაძე.

*) რედაქციას მოუვიდა წერილი, რომლის ავტორი ამტყუნებს ცნობილს ზაქარაა ჭიჭინაძეს სხვა და სხვა ბოროტ-მოქმედების ჩადენაში. აქ მოყვანილ ცნობების სინამდვილეს რედაქცია სტოვეს ავტორის სრულ პასუხისგებაზე.

საჭიროდ მიგვაჩნია მხოლოდ დავსძინოთ, რომ ბოროტი საქმე ვინც არ უნდა ჩაიდინოს დასაგმობია.

ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ ზაქარაა ჭიჭინაძე თავის მხრივ, უკეთეს მას მოექმებნება ამ ცნობებს დასარღვევი საბუთები გამოაქვეყნებს მათ და ამით საბოლოოდ გამოურკვევა ყოველივე ამ საქმის შესახებ.

ჩემი სახლის გასყიდვის აგზავი 1920 წ.

ჩემი სახლი, ამ რევოლიუციის ხანაში, არის ისტორიული სახლი, იგი საყურადღებო განძია, ვინაიდან ამ სახლს ბევრი რამ მოწამეობა გადაჰხედია.

ამიტომ უნდა ითქვას, რომ მისი გასყიდვა და მისი სხვის ხელში გადასვლა იქნებოდა ერთნაირი ისტორიული დანაშაული, ვინაიდან ამ ისტორიულ სახლის თავზედ ბევრს ქარ-ცეცხლს გადაუვლია. ერთ დროს ეს სახლი მონარქიულმა მთავრობამ კინალამ დააქცია; მათ ეგონათ, რომ ამ სახლის ეზოში, თუ ოთახებში, იყო დაფლული კონსპირატიული სტამბა.

ამ სტამბის გარდა მათვე ეგონათ ისიც, რომ აქ იყო დამალული ის საბეჭდავი მანქანა— „ამერიკანკა“, რომელიც 1906 წ. „სორაპანის“ სტამბიდან მოიპარეს ერთ ლამეს. ეჭვი ჩემზედ მოიტანეს, რადგან ეს სტამბა „სორაპანი“ ჩემს სახელობაზედ იყო გახსნილი, მაგრამ ჯალათები მოსტყუებდნენ,— ჩემს სახლში მანქანა საბეჭდავი არ აღმოჩნდა და დიდი ჩხრეკის შემდეგ სახლი უვნებლად გადაჩრა და დანგრევას ასცდა.

ასე და ამგვარად, ამ სახლის თავზედ დიდმა რეპრესიებმა გადაიარეს. ამ სახლს მთელი კვირის განმავლობაში ჩხრეკედენ განუწყვეტლად, რადგან აქ ეგულებოდათ ვასო ვადილიას მიერ გამოცემული აკრძალული წიგნებიც, თუმცა ამ წიგნების ეჭვისი დროგი წაიღეს ტფილ. ჯანდარმერიის სამმართველოში.

მეორე ამ სახლის გაუსყიდობის საფუძველი ის იყო კიდევ, რომ ეს სახლი 1904 წ. ნატარიუსის წესით მე დაუმტკიცე საქართველოს ერის „წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას“.

ნებსამე მიზეზი იყო კიდევ ის, რომ ჩემი სახლი სათავად-აზნაურო ბანკში დაგირავებული იყო და იქ, არხივში, მისი კუპჩია დაეკარგნათ, რაც უფრო შეუძლებელსა ხდიდა მის გასყიდვას, რადგან უკუპჩიოთ მას არავინ არ იყიდდა.

მეოთხე მიზეზი ის იყო კიდევ, რომ ერთმა ქართველმა კაცმა 20 ათასი მანეთი უსარგებლოთ მახესხა. ამ ფულით მე ეს სახლი ბანკის ვალისაგან გავანთავისუფლე და, ამგვარად, აღარაფრის შიში არა მქონდა და სრულიად საჭიროებას არ მოითხოვდა მის გასყიდვას.

მეხუთე მიზეზი იყო კიდევ ის, რომ ვინც 20 ათასი მანეთი მასესხა, იმან პირობა ჩამომართვა, რომ ეს სახლი არ გამეყრდნა და, უკე თუ მაინცა და მაინც მოვიწადინებდი გაყიდვას,—მაშინ მისთვის უნდა მიმეყიდნა.

მიუხედავად ასეთი პირობებისა, მეც და ამ სახლსაც, ისეთი მგლები და სვაეები გამოგვიჩინდნენ, რომელთაც, მიუხედავად ზემოდ მოყვანილ პირობებისა, ჩემი ჩავგრა, მოტყუება და ათასი ბოროტი ზრახვები მოიწადინეს, რომლებმაც ისარგებლეს—რა ჩემის გულკეთილობით და გულწრფელობით, ეს სახლი ხელში ჩაიგდეს, რაც შეუძლებელი არის, რომ ეს აფერისტული ეშმაკობა და ბოროტება ეპატიოთ და იგი არ იქმნეს საქვეყნოთ გამოცადებული და დაგმობილი. იმედია, რომ ამ ავაზაკების ასეთ საქციელს არავინ მოიწონებს და ისიც ჩემს დაღუპვაში.

ამიტომ ამათ შესახებ მინდა რამოდენიმე სიტყვა ვთქვა და შევაჩრო მკითხველის თვალი და ყური, რომელიც ინტერეს მოკლებული არ იქნება.

ეს პირები არიან: 1. მაკლერ-დალალი გრიგოლ აგლაშვილი, სოფლის მემამულე თავადი; სოფელში რაც კი რამე ჰქონია ქონება და აგლა-დიდება,—შეუქამნია და ცარიელი დარჩენილა; ამის შემდეგ სოფლიდან თფილისში ჩამოსულა და დალალობა დაუწყვია. ამით იგი ფონს გასულა და დალალობას იგი ისე შესჩვევია, რომ ბოლოს მას კარგათ მოტყუების შნო და ოსტატობაც შეუძენია, ოსტატური ფლიდობა. 2. სოფელ პატარძელის ჩარჩი, სიკო თათრიშვილი, რომესაც ჩემი ამბავი შეატყობინა მაკლერ აგიაშვილმა. ვინაიდან ეს მაკლერი ერთ დროს ჩემს სახლშიაც იდგა დემურათ; ის მეც კარგად მიცნობდა; ამან გააცნო თათრიშვილს ჩემი ცხოვრების პირობები; თათრიშვილს კუქაში მოუვიდა. მან ამ დალალს გაუხსნა თავისი ქისა და უთხრა:

— აი, დახარჯე ფული რამდენიც გინდა ეგ სახლი კი ხელში ჩამავდებიანე.

მაკლერმაც დაიწყო მუცადინეობა. ერთ დღეს, დილა ადრინათ, მესტუმრა მე ჩემს სახლში. ჩემდა საუბედუროთ, წინა დღით მდგმურმა მაწყენინა, მე გუნებაზე არ ვიყავი. ეს გარემოება ამ მაკლერმაც კარგათ იცოდა თურმე. ამიტომ შემირჩია დრო. დამიწყო ლაპარაკი ასეთ კილოზე.

— შენ ერთი კაცი ხარ, მოხუცებული, ცას ხომ არ შეაბერდები! რაზედ ეწვალები და იტანჯები მდგმურეობისაგან დაანებე თავი ამ საძაველ დგმურებისაგან მოყენებულ ტანჯვას. გაყიდე ეს სახლი,

ფული ჩაიღე ჯიბეში და ზენთვის იცხოვრე ტკბილათ და მოსვენებით ამ მოხუცებულობის დროს.

ეს მაკლერი აგიაშვილი თითქმის ყოველ დღე დაბარებოდა ჩემთან და ისე თავისებურის კილოთი მიმასპინძლდებოდა ლაპარაკით, დარიგებით და ისეთის ენაწყლიანობით, რომ ვერც კი ვბედავდი მისს ჩემს სახლიდან დათხოვნის, რითაც ის სარგებლობდა.

ამ ხანებში სემს სახლში მოხდა ასეთი ამბავი: იმ დროს, როდესაც მე თფილისში არ ვიყავი, ჩემს სახლში დაცლილიყო ერთი ოთახი; ეს ოთახი იქვე ჩემს მდგმურს დაეჭირნა, ისეთ დგმურს, რომელსაც ამ ოთახის ვარდა, კიდევ სამი ოთახი ჰქონდა, რომელმაც ეს ძალად ღქერილი ოთახი სხვაზედ კარგ ფასში გააქირავა და, ამგვარად, ეს მე არაფრათ მესიამოვნა და სასამართლოში მივეცი. სასამართლომ, სიმართლის აღსადგენათ, საში მოწამე მომთხოვა; მე წარვადგინე, რომლებმაც საქმის გარჩევის დროს, ორმა მოწამემ სიმართლე აღიარეს, ხოლო, მესამემ, რომელიც უფრო ჩემი ნათესავი იყო, — იმან იმრუშა.

ერთ დღიას კიდევ მოვიდა ჩემთან ეს ცნობილი მაკლერი და ამის შესახებ აი რა მითხრა:

— ნახე, რა გიყვეს შენმა დგმურებმა?! ოთახი დაიცალა შენს აქ არ ყოფნაში და ეს ოთახი შენმა დგმურმა დაიჭირა ძალით. შენმა ნათესავმა მოწამემ, რომელიც კი შენს სახლში მუქთათა სდგას, იმანაც კი გიმტრო და შენს მტერს მიემხრო, ეხლა ვიღას იმედი გაქვს?! ამის შემდეგ შენი აქ ყოფნა როგორ-ღა შეიძლება? კაცო! ეცი შენს თავს პატივი! იცანი ეს შენი მტერ-მოყვარე მდგმურები! მოდი მაგათ ოხტში და თავი აცნობე, რომ შენცა გაქვს თავმოყვარეობა და გრძნობა. გაჰყიდე ეს ტიალი სახლი და მოსცილდი მაგ ბოროტ მგლებს. მოდი მაგათ ოხტში, მხოლოდ გაყიდვით მოხვალ, თუ არა და ვგენი შენ შეგქამენ. შენს თავს დასდე წამალი და უპატრონე, ორიოდ დღე დაგრჩენია და ნუ იტანჯები ამისთანა წყვეულ მდგმურებისაგან.

ამ დალაღს დიდი ჯიბეც ჰქონდა; მეორე დღეს მოიტანა ჯიბით ერთი შუშა ჭაჭის არაყი. შემოვიდა, დაჯდა, ჯიბიდან არაყი ამოიღო და სტოლზედ დადგა. დაიწყო თავისებური ეშმაკური დარიგება, გააბა ლაპარაკი, რომელიც მე სრულიად სასიამოვნოდ არა მრჩებოდა, მაგრამ მის მოცილებას ვერა ვბედავდი. ბოლოს იქამდის მომაბეზრა თავი, რომ ოლონდ დამხსნოდა და მე თანახმა გაუხდი სახლის გაყიდვაზედ. მეგონა, რომ ამით მოვიშორებდი თავიდან და მის შემდეგ მე დავემალებოდი. ამ კაცს, რომ აღარ შევეწუხებინე,

მაგრამ ბოლოს მოვიკრიფე ძალა და სახლის გაყიდვაზედ უარი უთხარი, რადგან ჩემი სახლის გაყიდვა შეუძლებელი იყო.

— გრიგოლ! — უცხადებ მაკლერს, — შენ შეიტყე, რომ მე ერთი, უცოლშვილო კაცი ვარ, მასთან მოხუცი! ჩემი სახლის გაყიდვა არასგზით არ შეიძლება; იგი ქართველი ერის საკუთრებაა! ამიტომ გთხოვ, რომ ამაზედ ლაპარაკი აქ აღარ იყოს. მე ეს სახლი უნდა დაფუტოვო ქართველ საზოგადოებას; ეს რომ გაეყიდო მე, მაშინ მე გასალანძლავი ვიქნები. ამიტომ გთხოვთ, რომ ჩემი სახლის გაყიდვაზედ სიტყვა აღარ ჩამომიგდო და არც შენ აქ აღარ მთხვიდე.

მაკლერი წავიდა. გავიდა რამდენიმე ხანი. ვნახოთ, ეს მოციქული, ერთ დღეს კიდევ გამომეცხადა, სახლში მაკლერმა სიტყვა შორიდან დაიწყო და ბოლის მომართა:

— ბატონო ზაქარია! მე სახლში არაფინა მყავს; დღეს ბაგრატ გიორგაძეს სადილი შეუკვეთე და წავიდეთ იქ, ერთად ვისადილოთ. თვით მასპინძელმა, მღვდელმა გიორგაძემაც კი გადმომცა, გთხოვთ თქვენ სადილათ.

მე მაღლობა გადაუხადე და უარი უთხარი, მაგრამ მან დაბეჯითებით მთხოვა, მღვდელ ბაგრატ გიორგაძის და მისი მეუღლის სურვილი, რომ მე მათთან სადილათ წავსულიყავი.

მე დაფთანხმდი, რის შემდეგ მაკლერიც წავიდა, იმ პირობით რომ ის 1 საათზედ მოსულიყო ჩემთან და წავეყვანე.

ახლა ორიოდ სიტყვით უნდა გავიცნოთ თუ ვინ არის ეს ბაგრატ მღვდელი. ეს მღვდელი ბაგრატ გიორგაძე გახლდათ, ის პიროვნება, რომელსაც ჩვენს უბანში გაჩაღებული წვრილმანის დღეპანი ჰქონდა. ამ დღეპანში ის დვინითა და არაყით ვაჭრობდა საიდუმლოთ, მხოლოდ თვალსაჩინოთ კი წვრილმანს. ეს მღვდელი მუშტარს ზრდილობიანათ ეკიდებოდა, რის გამო მას კარგი ვაჭრობა ჰქონდა. ის მღვდელი მაკლერობდა კიდევ, რადგან მღვდლობიდან გადაყენებული იყო.

პირველ საათზე, პირობებისამებრ, მაკლერი ჩემთან მოვიდა სადილზე წასაყვანად. ჩვენ წავედით.

პირველი ჭიქით მღვდელმა ჩემი სადღეგრძელო დალია შემდეგის სიტყვებით:

— ძია ზაქარია ჩემი მეზობელია. მე კარგათ ვიცნობ მის ცხოვრებას. ისიც ვიცი, რომ მდგმურებს ის ძალიან დაბრიყვებული ჰყავთ; არცერთი მათგანი მას ქირას არ აძლევს, ამიტომ ძია ზაქარია განიცდის დიდ გაჭირვებას; მე ვიცი, რომ ის ხშირად მშიერიც არის ხოლმე, უსადილოთ. აბა თვითონ ბრძანოს, მართალია თუ არა? ჩვენ

ამას ერთი კარგი მუშტარი უნდა უშოვნოთ,—განაგრძო მღვდელმა ეს სახლი უნდა გაჰყიდოს მან და მით თავის თავს უშველოს, გამოსწოროს თავისი ცხოვრება, რომლის წყალობით მან შეიძლოს ისტორიული წერილების წერა და კარგი წიგნების ბეჭედა, თორემ იგი თავის ძვირფას დროს ამ სახლის დგმურებზედ ჰკარგავს.

მოციქულმა მოკლედ დაადასტურა:

— სწორეა, სწორე! მართალი გახლავით!.. მეც მაგაზედ ველაპარაკები, რადგან ზაქარა მეცოდება. სწორედ რომ მის გაჭირვებაზედ და სიმშოლზედ გახლავით ჩემი ლაპარაკიც.

— არა, არა! ეხლა ზაქირია უარს აღარ იტყვის—დაიწყო მღვდელმა.—ჩვენ ხომ მისი მტრები არა ვართ; ჩვენ მისი სიკეთე გვინდა და არა დაღუპვა. ჩვენ გვრცხვენინან, რომ თავის მდგმურებიდან ასე დაჩაგრულია და მათი წყალობით მშვიერი რჩება. ეს ჩვენთვის და ზაქარასთვისაც დიდი სირცხვილია.

მღვდელმა ხელი გამომიწოდა

— აბა ხელი, ძია ზაქარია, ხელი!.. უარს აღარ იტყვი სახლის გაყიდვაზედ

მეტი გზა აღარა მქონდა, ხელი მივეცო და თანხმობა გამოუცხადე.

ამის შემდეგ მაკლერიც სრულიად დაიმედებული, დამშვიდებული გამომეთხოვა და წავიდა.

დავრჩით მე და მღვდელი და განახლებულის სუფრით განვაგრძეთ ნადიმი, სადაც მღვდელმა კვლავ გამიახლა რჩევა—დარიგება ჩემი სახლის გაყიდვის შესახებ, მაიმედებდა, რომ მშიერს არავინ დამტოვებდა და ასე და ამგვარი იმედებით გამისტუმრა სახლში.

მეორე დღეს, დილით ადრე, მოვიდა ჩემთან ის მოციქული—მაკლერი და მიაბზო შემდეგი:

— მე შენ გიშოვნის ისეთს სახლის მყიდველს, რომელიც თავის მამასავით შეგინახავს, სანამ ცოცხალი ხარ; აქ ამ სახლში იღვები; იგი გაჭმევს, გასმევს, ავათ გახდები გიპატრონებს, მოკვდები, დაგმარხავს. მაშასადამე, ეს კაცი იქნება შენი შვილი და შენ იქნები მისი მიმა. არ იფიქრო, რომ მან შენ დაგჩაგროს, სახლი დაგტყუოს და არ გიპატრონოს! არა, ეს ისეთი კაცი არ არის; ეს კაცი ასს შენისთანა კაცა შეინახავს, შენ ამის შიში არა გქონდეს. მე მინდა რომ შენ ეგები მოისვენო და ამ შენს მგელ მდგმურების ოხტში მოხვიდე.

ამის შემდეგ მეც დიდი წინააღმდეგობა აღარ გამიწევნია და ჩაძლებული ვიყავი თანხმობა გამომეცხადებინა.

— აი, ეხლა კი მესმის, რომ შენ იცანი, შენი თავის ზატივის-
ცემს და მეც ამით გამახარე, ცოდვა ხარ, გიფიცები პატიოსნებას;
ასეთ მდგმურების ხელში. მე ეხლა წავალ, ხვალ დილით მოვალ და
იმ პატიოსან კაცსაც თან მოვიყვან, რომელიც შენ სახლს იყიდის და
რომელიც შენ პატრონობას იკისრებს. მე შენ შეფარველს პატი-
რონს გიპოვი და არა სახლის მყიდველს. ეს კაცი არის სოფლის მე-
შაშულე, შდიდარი და კეთილ მოწყალე.

ამის მეორე დღეს მართლაც და ეს კაცი მომიყვანა ამ მაკლერმა
ის შეგვრემანი და მსუქანი იყო. სალამი მომცეს, რის შემდეგ ამ სა-
ლად მოსულმა კაცმა, ამოიღო ერთი ბოთლი ჭაქის არაყი და დადგა
სტოლზე.

— ეს ჩენი გაცნობისა იყოს!..

მაკლერ აგიშვილმა დაუმატა:

— ამინ! კეთილი იყოს. დღეს ეს და შემდეგ სხვა იქნება. ამას
ფიქრი არ უნდა, შენს მარნებს ამით არაფერი არ დააკლდება.

ეს შეფვრემანი და მსუქანი კაცი სიკო თათრიშვილი იყო.

ამ სიკო თათრიშვილმა დაასხა არაყი და გადმომაწოდა ჭიქა:

— უფროსი კაცი ბრძანდებით!.. პირველათ თქვენ მიირთვიეთ
და დალოცეთ ჩენი გაცნობა.

ამის შემდეგ მათაც თითო ჭიქა გადაკრეს და ურთიერთშორი-
სო შეხვედრა და გაცნობა დაილოცეს.

მე მეგონა, რომ ეს საქმე ამით გათავდებოდა, მაგრამ სმა გა-
ნაგრძეს, რის შემდეგ მე ისე დავსუსტდი, რომ ძილი მომერია.

— რა დროს ძილია!.. ჯერ კიდევ დილაა, წავიდეთ ხაში ვქა-
მით—დაიწყო თათრიშვილმა.

— არა, ნვენ ჯერ სახლის ფასში მოვრიგდეთ და მერე წავი-
დეთ ხაშის საქმელათ—უპასუხა მაკლერმა.

დავიწყეთ ვაქრობა.

— ზაქარია ამ სახლს ასი ათას მანეთად ჰყიდის—დაიწყო მაკ-
ლერმა, თათრიშვილის მიმართ,—ჩვენ ამას მივცეთ ასორმოცდა ათი
ათასი მანეთი.

მეც დიდი ფასი მეგონა და ყაბული გავხდი.

იმ დროს, მენშევიკების ბონები იყო გასავალში, და მაშასადამე
მეც ამ ბონებით მოვსტყუვდი, 150 ათასი მანეთი ნამდვილად დიდრ
არაფერს შეადგენდა.

ამის შემდეგ ჩვენ ხაშის საქმელათ წავედით, სადღაც ხაშიც ვქა-
მეთ და ლენოც დავლიეთ; კარგათ შევქეიფიანდით. ყველაზედ

უხეიროდ მე ვგრძნობდი თავსა, რადგან ღვინო ყველაზე ადრე მე მომეკიდა.

— აი, ახლა წავიდეთ ნატარიუსთან და „ზაპრადენი ზაპისი“ გავაკეთოთ, — დაიწყო მაკლერმა.

მე უარი უთხარი. მიზეზათ ჩემი სიმთვრალე დაფასახსმლე. მეორე დღისთვის გადაუდგი. და დავიშალენით.

მეორე დღეს ეს პირები კვლავ ქაქის არყით მესტუმრენ სახლში, მაგრამ სანამ არყის სმას შეუდგებოდენ მე განუცხადე:

— გუშინ მე მთვრალი ვიყავი და ამ სახლის ვაჟყვიდაობის მთავარი მიზეზი ვერ გითხარით. ეხლა უნდა გაცნობოთ, რომ ჩემი სახლის გაყრდვა, ყოვლად შეუძლებელია, რადგანაც კუპჩია დაკარგული მაქვს. მეორე კიდეც ის, რომ მე ერთი კაცის მართებს 20 ათასი მანეთი და იმ კაცს მე პირობა მივეცი, რომ თუ მე ჩემს სახლს ვაყვიდდა, მას უნდა მივეცი ეს სახლი: რადგან მან ეს ოცი ათასი მანეთი უსარგებლოდ მასესხა.

ამ ცნობაზედ მათ ელდა ეცათ.

— ას არაფერია! — დაარღვიო მაკლერმა სიჩუმე — მე უკუპჩიოთაც ვაყვიდი სახლს. კუპჩია საჭირო არ არის. რაც შეეხება შენს მოვალეს, იმისი მისამართი მომეცი და იმ ვალის ბარათსაც დავიხსნით და საქმე ამით გათავდება.

ჩემს მოვალეს 20 ათასს მანეთში 20 ათასი კიდეც ზედმეტი მისცეს და დაიხსნეს ბარათი, რითაც მე უფრო დამავალიანეს მათ და აუტანელი გახდა 40 ათასი მანეთის გადახდა 20 ათასს მანეთში.

ასე და ამ გვარად ჩემი ბარათის ჩავდებით თათრიშვილმა უვალლო კაცი ვალიანათ გამომიყვანა, და ეს 40 ათასი მანეთი სახლის ფასში გამომიბარა, ნაწილი დანარჩენ ფულისა მომცა და ნაწილი, 70 ათასი მანეთი, კი მასზედ დარჩა, რომელიც დღესაც კი ირიცხება მასზედ.

კუპჩია ძოღების დრომ რო მიალწია, ასე მომმართა:

— შენ ეს 70 ათასი მანეთი რად გინდა, ხელში შემოგეჭმევა. მე ვაჭარი კაცი ვარ. ეს ფული ჩემთან დარჩეს, მე ვასარგებლებ და პროცენტს მოგცემ, ასე გიჯობს.

მეც თანახმა გაუხდი და 70 ათასი მანეთის ბარათი გამოვართვი და მან ჩემი კუპჩია მიიღო.

1922 წ. 22 ივნის ჩემი სამწერლო მოღვაწეობის 50 წლის შესრულების გამორ იუბილელი გამიმართეს, სახელმწიფო თეატრში. ამ იუბილეს თურმე სიკო თათარიშვილიც დასწრებოდა, ამ დღეს, საღამოს 7 ს. მოვიდა ჩემთან თათრიშვილი და მითხრა:

— მე დღეს შენს იუბილეს დავესწარი. იქ მე შევიტყუე თუ შენ რა კაცი ყოფილხარ, ამიტომ მეც მოგილოცავ. მომირთმევია ეს ერთი ბოთლი ღვინო, ღმერთმა დიდხანს გაცოცხლოს. იქ ლაპარაკი იყო, რომ მე სახლი უნდა ჩამამართვან და შენ დაგიბრუნონ. მე ამის წინააღმდეგი არა ვარ, სახლი შენი იყო და შენი იყოს, ღმერთმა მოგახმაროს, მხოლოდ ის კი უღმერთობა იქნება, მე რომ შენი 70 ათასი მანეთი მმართველს, ის ფული გადამახდევინო.

ამ სიტყვამ ჩემზე დიდი გავლენა იქონია. თათრიშვილმაც სწორედ ისეთი დრო მიპოვნა, რომ მე დაღულ-დაქანტული ვიყავი საიუბილეო ზეიმისაგან და მას ისე ადვილად ველარ მიუხვდი მაცდურ კილოს. მეც, დაუფიქრებლად ამოვიღე მისი მოცემული ბარათი სტოლის ყუთიდან და გადავეცი.

ერთი კვირის შემდეგ სიკო თათრიშვილი მოდის ჩემთან და მეუბნება:

— შენი იუბილეიდან, უეჭველია, ფული დაგრჩებოდა. თუ გინდა, რომ ეს ფული არ შეგეკამოს, მე მომეცი, მე ვასარგებლებ და შენ თვიურად სარგებელს მოგცემ.

მე 20 მილიონი მივეცი და წავიდა ეს კაცი, იმ პირობით, რომ თვეში ოთხი მილიონი უნდა გადაეხადნა ჩემთვის სარგებლის სახით.

ერთმა თვემ განვლო და მოვიდა კიდევ ჩემთან. თათრიშვილი, შემდეგის თხოვნით:

— თუ ფული გაქვს, კიდევ მომეცი სარგებლით 20 მილიონი.

— რათ გინდა რომ კიდევ გასესხო ფული?! შენ მე ამ სახლში სულ მომეცი 60 ათასი მანეთი. იმ 20 მილიონის გარდა, შენ კიდევ 20 მილიონს მოგცემ, ოღონდ ეგ ჩემი სახლი უკან დამიბრუნე.

ის ამაზედ დაფიქრდა და მიპასუხა:

— ჩემს სახლში 20 მილიონი ცოტაა, თუ გინდა ასი მილიონი მომეცი. ნაკლებ ვერ მოგცემ.

ასი მილიონი უზომო ფასი იყო, სამოცი ათას მანათში ასი მილიონი დიდი იყო. ჩვენ შორის შეთანხმება ვერ მოხდა.

ამის შემდეგ საქართველოს საბჭოთა მთავრობამ სიკო თათრიშვილს ეს სახლი ჩამოართვა და მე დამიბრუნდა, როგორც ჩემი კუთვნილი შემდეგის პირობით: სანამ ცოცხალი ვარ. შიგ ვიცხოვრებ, ხოლო როცა მოგკვდები, ის მთავრობის საკუთრებათა რჩება. ეს დადგენილება თვით სიკო თათრიშვილსაც ეუწყა, რითაც ატყობინებდნენ, რომ სახლი ზ. ჭიჭინავეს დაუბრუნდაო.

ამის შემდეგ კი უსირცხვილოდ გამოდის ევგენი დვალი გაზეთ „მუშა“-ს ფურცლებზე და ათას ჭორებს სთხზავს ჩემზე და ცილსა

მწამებს იმაში, რომ თითქოს ეს სახლი მე წამერთმიოს თათრიშვილი-სათვის! სირცხვილი მას, ასეთი ყალბი ცნობების გამოქვეყნებისათვის.

სიკო თათრიშვილს ჩემს სახლში ორი ოთახი უჭირავს, ქირას არ იძლევა. ამაზე მე „მუშათა და გლეხთა ინსპექციაში“ უჩივლე. იქ გაარჩიეს ჩენი საქმე და ვალდებულად გახადეს, რომ ჩემთვის ქირა უნდა ეძლია თვეში 7 მანეთი, მაგრამ არ იხდიდა და საქმე განსაჩივრა, საოლქო სასამართლოში გადაიტანა.

1924 წ. 8 ნოემბერს საოლქო სასამართლომაც გაარჩია საქმე, და სცნო რა კანონიერათ „მუშათა და გლეხთა ინსპექციის“ გადაწყვეტილება, სასამართლომ უცვლელად დაამტკიცა განაჩენი. მაგრამ მიუხედავად ამისა, ის დღესაც ჯიუტობს, ქირას არ იხდის და თვით დანარჩენ მოქირავებებსაც ამას უკარნახებს, იმ აზრით, რომ როგორმე შემავიწროვოს და იძულებული გამხადოს აქედან წასვლით.

საყურადღებოა კიდევ ის, რომ ინსპექციაში და ყველგან ის დაგლეჯილ-დაფლეთილი მოდიოდა და თავს ღარიბ, ბოგანო გლეხთა აჩვენებდა ყველას.

— მე სოფლის მუშა, ღარიბი, შეუძლო გლეხი ვარ, ჩემს სოფელში მამულები გავყიდე და იმის ფულით ვიყიდე ჭიჭინაძის სახლი — შესჩიოდა ის მათ—მოსამართლებს.

პირ-იქით, თათრიშვილი სოფლის მუშა-კაცი არ არის და არც ღარიბია. ის მხოლოდ გაქნილი, გაიძვერა კაცია და მოხერხებული. ეს თვით მისი შემდეგი სიტყვებით მტკიცდება, რომელსაც იგი ჩემი სახლის მდგმურებთან ლაპარაკობდა.

— მდგმურებო, თქვენ იდექით ბინებში, ქირაზედ არ შეგაწუხებ, რადგან მე ეს სახლი მუქთად ჩავიგდე ხელში; ერთი ღორი და ერთი ფუთი სინინდის ფქვილი გავყიდე და იმის საფასურით ვიყიდე ეს სახლი“-ო.

ეს რომ მართალი არის ამას შემდეგი საბუთები ამოწმებს: 1922 წელს მან თბილისში ჩამოიტანა 100 ვედრო ჭაჭის არაყი; აქედან აღებული ფულით მან შეიძინა ოთხი ურემი შაქარი და კახეთში წაიღო გასასყიდათ. იმავე წელიწადს, შემოდგომაზე, ჩამოიტანა შვიდი ურემი წითელი ღვინო; აქედან ერთი ურემი ღვინო მიჰყიდა ჩემს ეზოს მდგმურს გიორგი ალიმბარაშვილს, ვაგზლის პირდაპირ, რესტორანში, დანარჩენი აქეთ-იქით დაყიდა. აგრეთვე აუარებელი ფქვილები, ხახვი, ლობიო, კარტოფილი და სხვადასხვა ჩამოაქვს სოფლიდან თბილისში გასასყიდად, რაც რასაკვირველია, თუ არა ჩარჩს, ვა-

ქარს ან ფულიანს, ამის შეძლება არც ერთ სოფლის კაცს არ მოეპოვება.

ტვინთხელა და ულოდიკო ევგ. დვალი ძალიან სცდება, როცა ის ჩარჩ-ვაქარს, სიკო თათარიშვილს იცავს და გაზ. „მუშა“-ში აცხადებს, რომ ვითომ სახლი მე წავართვი თათარიშვილს. ეს მტკნარ სიცრუეა და ასეთი ტყუილის თქმა არც პატიოსან კაცს ეკადრება, მაგრამ ევგ. დვალს პატიოსნება ვინ მისცა! სახლი მთავრობამ ჩამოართვა და არა მე.

სიკო თათარიშვილის ხელის დამქაშები ევგ. დვალი და არჩილ არჩუაძე იყო, რომლებს საშუალებით ის გასასვლელ ფონს დაეძებს, მაგრამ კოვჩი ნაცარში ჩაუფარდათ, რადგან სახლი არა თუ მე, არამედ მთავრობაზედ ირიცხებოდა. ბოლოს ჩემს წინააღმდეგ შეკრეს პირობა და განიზრახეს ჩემი მოკვლა.

არჩუაძე თათარიშვილს ურჩევდა: „მე ისეთ კაცს გიშოვნის, რომელიც ზ. ჭიჭინაძეს მოჰკლავს და სახლი შენ დაგრჩებაო“, რის გამო არჩუაძემ ფული მოსთხოვა ამ ტერორისტულ აქტის შესასრულებლად. თათარიშვილსაც ეს ჭკუაში მოუვიდა და შეჰპირდა, რომ თუ არჩუაძე ამ განზრახვას სისრულეში მოიყვანდა, ის მას სახლშიაც წილს უდებდა. მართლაც, შესამე დღეს არჩუაძემ თათარიშვილს ჩუღურეთიდან ერთი ვილაც უცნობი კაცი მოუყვანა, რომელსაც მეტ სახელათ „ეკალუას“ უძახდნენ, რომელმაც თურმე ჩემს მოკვლაში 50 ჩერვონეცი სთხოვა. თათარიშვილს ეს ფული ეძვირა და 20 ჩერვონეცი შეეძლია, მაგრამ „ეკალუა“ არ დასთანხმებოდა, რის გამო ჩემი მოკვლის გეგმა ჩაეფუშათ.

მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ამ განზრახვაზედ ხელი არ აიღეს და მთელი ძალ-ღონით განაგრძობდნენ მუშაობას ჩემი მოსპობის შესახებ, ერთ დღეს თურმე არჩუაძე ურჩევს თათარიშვილს, რომ მტკვარში ბანაობის დროს ქვა დამცენ თავში უცნობის ხელით და ბოროტ მოქმედების კვალს წყალი დაჰფარავსო და არც ძვირი დაგვიჯდებაო.

ამ ბოროტების სამზადისის ამბავი მე შევიტყვე და ამის შემდეგ მტკვარს აღარ მივკარებდვარ საბანაოთ 1924 წლიდან.

ამაზედ არჩუაძე მომართავდა ხოლმე:

— დიდი სიცხებია, რატომ მტკვარზედ საბანაოთ არ დაიბარები? ზაფხულია, ცივ წყალში ბანაობა კარგი არის, მით უმეტეს შენტვის, როგორც დაჩვეულ კაცს.

ეს გეგმა მათ ასე ჩაეშალათ.

1924 წელს, პირველ ოქტომბერს, ჩემი სახლის მართვა-გამგეობა ერთ პატიოსან მუშას, — ბაგრატ ოქროპირიძეს მივიანდე. ეს გარე-

მოება მათ სასიამოვნოთ არ დარჩათ, რომელსაც (ოქროპირიძეს) და-
უწყეს მათ მტრობა. თათრიშვილმა საჩივარიც კი აღძრა ამ მუშაზე,
მაგრამ პირში ჩალა გამოვლებული დარჩა. თათრიშვილი და არჩუაძე
არც ოქროპირიძეს ასვენებდნენ და ამასაც დაუპირეს მოკვლა.

მიმდინარე 1925 წ. 24 ივლისს, არჩუაძე ხანჯლით ხელში მი-
უხტა სახლში ოქროპირიძეს და ცოტა რამე შემთხვევას ხელი რომ
შეემალა არჩუაძისთვის, უეჭველია ოქროპირიძესა და მეც,—ორივეს
დაგვხოცდა. ეს შემთხვევა დაბოლოვდა მხოლოდ მით, რომ არჩუაძემ
ოქროპირიძე თავში დასჭრა, მე კი წიხლებით გამთელა, რომლის შემ-
დეგ მე დაავადმყოფდი და საგრძნობლად დავკარგე ჯანმრთელობაც.

ჩემი სიკვდილის მოსურნე და სახლის წამართმევი არჩილ არჩუაძე

პირველი ჩემი დაუძინებელი მტერი ეგგენი დვალია, მეორე არ-
ჩილ არჩუაძე და მესამე სიკო თათრიშვილი. ამ სამი ცხოველის მცნე-
ბა იყო და არის კიდევაც ჩემი მოკვლა და მასთან ჩემი სახლის წარ-
თმევა.

ამის საფუძველი მათ აქვთ იქიდან შედგენილი, რომ მე მარტო-
ხელი ვარ, მოხუცებული, არავინა მყავს და სწორეთ ამიტომაც უნ-
დათ ჩემი მოკვლა და მოსპობა. ასე უნდოდათ მათ 1918 წლიდან.

დედამიწის ზურგზე უცოდველი არავინ ყოფილა და თვით მაც-
ხოვარიც არ იყო უცოდველიო და მე, როგორც უბრალო მომაკვდავი,
რომ ვიყო ცოდველი და რამეში დანაშაული, ეს მე როგორც უბრა-
ლო მომაკვდავს, უნდა მეპატიოს. თუ ამ შემთხვევაში, მე არაფერში
ვარ დამნაშავე და ჩემი გამკიცხველი და მიწაზედ გამასწორებელი და
მომსპობი, ეგგენ დვალიც სტყუის და მე უბრალოდ და უსამართლოდ
მრწამებს ცოლს, მაშინ რა უნდა ეწოდოს მას, ჩემზედ უფრო მეტის
კიცხვის ღირსია იგი, მაგრამ მე მას ვერ გაუბედავ ავობას და კი-
ცხვას, რადგან იგი თავის ლექსებში ჰქადაგებს, რომ იგი არის
„ღვთის შვილი, მალაა ერთი ღმერთია და ძირს დედამიწაზე ეგგენ
დვალი, მას თურმე დედამიწაზე არავინ ჰყავს ტოლი და ცალი, მას
ქორწილი აქვს ზეცაში და მისი მეჯვარე არის ქრისტე და ხხვა
წმინდანებიც მისი ქორწილის სტუმრები არიან.

ამიტომაც ამისთანა ძრახვის ხელობა მას არ შეფერის, როგორც
სახელოვან პოეტს და არავის შესადარს, მას არ ეკადრება, რომ მე
ქორეები მომდოს და ერთი კალმის მოსმით ჩემი მოღვაწეობა დაამ-

ციროს, მიწასთან გაასწოროს, წიხლი ჰკრას და უსირცხვილოდ და უსამართლოდ მოსპოს. მაგრამ რა უყოთ, იგი ამას დაჩვეულია და მისგან არა ერთი და ორი კაცი დაწიხლულა და მოსპობილა, ვინაიდან იგი გმირი კაცია, ჯანიანი და აბა მას ვინ რას შეჰკადრებს და გაუბედავს, იგი ყველას მიწაზედ გააქრობს, ამიტომ მეც უნდა მეშინოდეს მის, ვინაიდან მე პატარა ჭია ვარ და იგი კი დიდი პოეტია, მე მფარველი არა ვინა მყავს და მას კი თავის ჯანი აქვს და იგი ახალგაზდაც არის, ამიტომაც მე მას ყოველთვის უნდა ვეროდებოდე.

მე ეგვან დვალს ვიცნობ ადრიდანვე, როცა იგი რკინის გზის სახელოსნოში სწავლობდა, მერე ჩვენი მეგობრობა მოისპო, იგი კატორგაში იქნა გაგზავნილი და ამან დაგვაშორა ერთმანეთს. 1917 წ. იგი საქართველოში დაბრუნდა. 1918 წ. მე დამიახლოვდა, ვინაიდან მან ქართული წიგნის გამოცემა დაიწყო. ჩვენი დაახლოების შემდეგ იგი მე ხშირად მპატიჟობდა სადილათ და ვახშმათ, ამის უარს ვერ ვიტყვი.

ეგვ. დვალმა კარგად გაიცნო ჩემი ცხოვრება, ისიც შეიტყო მან, რომ მე მაქვს ჩემი საკუთარი სახლი, ერთ დღეს ჩემი სახლიც წახა, მან მკითხა ჩემი სახლის ამბავი, მეც უამბე, რომ მდგმურები სასტიკათ მჩაგრავდნენ და მის გამო ლუკმა პურიც მენატრებოდა, ამაზედ დვალი გაჯავრდა, გაბრაზდა მის შემდეგ მან უფრო გამიხშირა და პატიჟება და პატივისცემა.

ამ პატიჟების დროს, ერთ დღეს მან მითხრა ასეთი დარიგება: რადგან შენ ასე დაჩაგრული ხარ შენი მდგმურებისაგან, ამიტომ მე შენ გიშოვნი ერთს ისეთს კაცს, რაჭველს, რომელსაც შენ გადასცემ შენს სახლს. და ის უპატრონებს ამ სახლს და შენ მუდამ თვე ქირას წინათვე მოგცემს. ამაზედ მე დიდათ გამეხარდა და დვალს დიდი მადლობა ვუთხარი.

მეორე დღეს მე მივედი დვალთან, მან სადილათ წამიყვანა ერთ რესტორანში და იქ სადილის დროს, გამაცნო ერთი კაცი, რომელმაც სადილიც ჩვენთან დახლათ, ეს კაცი გახლდათ არჩილ არჩუაძე, ვისაც ეგვან დვალი მაშინ არჩილიკას უწოდებდა.

ამ დღეს ევ. დვალმა მომცა ასეთი დარიგება.

აი ეს კაცი არის არჩილ არჩუაძე და მე მას ვუწოდებ არჩილიასო. ეს კაცი რაჭველი კაცია, შენც რაჭველი ხარ, ეს არჩილიკა დიდათ პატიოსანი კაცია, შენი სახლი ამას გადაეცი, აგი მოუვლის შენ სახლს და შენც შეგინახავს, გაცხოვრებს; მეც გამეხარდა და ევ. დვალს მადლობა განუხეორე. ამ დღეს სადილი ერთათ გავათავეთ

და არჩეაძე მე წამომყვა ჩემი სახლის სანახავად, ნახა ჩემი სახლი და მას მოეწონა დიდათ, და მკითხა:

— შენ სახლში თვეში რას იღებ ქირას?

მეც უამბე ყველაფერი დაწვრილებით, ვაუწყე, რომ მე თვეში ქირა უნდა ავიღო 230 მანეთი, მაგრამ ისეთი მდგმურები მყავს, რომ მათგან ვერც 30 კაპეიკს ვიღებ.

ეს მოისმინა არჩილ არჩუაძემ და მე მითხრა შემდეგი დარიგება:

შენ რაჭველი კაცი ხარ. მოხუცებული, ცოლშვილი არა. გყავს, შენ ეგ სახლი ჩვენ გადმოგვეცი—მე და ევგენ დვალს და ჩვენ შეგინახავთ, ეხლა თუ თვეში 230 მანეთს იღებთ, ჩვენ მოგცემთ 250 მანეთს.

ამ ამბავმა დიდათ გამახარა, მაგრამ სახლის გადაცემაზე კი უარი უთხარი. მე ეს სახლი „ქართველ წერა-კითხვის სასოგადოება-ზედ“ მაქვს გადაცემული და დაატკიცებული, ამიტომ მისი გადაცემა სხვებზედ ჩემთვის უხერხულია, რადგანაც ჩემი სიკდილის შემდეგ ამ სახლს პატრონობას გაუწევს ხსენებული საზოგადოება.

ამის შემდეგ არჩილ არჩუაძემ აღარა სთქვა რა და ბოლოს მე მითხრა შემდეგი სიტყვა:

— რაკი საქმე ასეა, მაშ ეს სახლი მე მომეცით იჯარით და მე მოუვლი ამ სახლს.

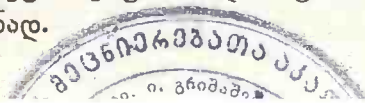
მე ფასი ვკითხე. მან მითხრა პასუხი.

— მე რაც გითხარი, თვეში 250 მანეთს მოგცემო, ამასაც ყოველთვის წინდაწინ.

ეს ამბავიც დიდათ გამეხარდა მე და იმედი მომეცა, რომ ამ 250 მანეთით მეც ვიცხოვრებდი და წიგნის დასაბეჭდი თანხაც გამიჩნდებოდა.

ამით მე ისეთი სიხარული მომეცა, რომ ამის სიხარულით ცას დავეწიე.

ამ დღეს ეს ამბავი გათავდა, ხოლო მეორე დღეს მოვიდა ჩემთან არჩილიკა და გამომიცხადა, რომ მისთვის ერთი ოთახი ეხლავე მიმეცა საცხოვრებლად, რომლის მიზეზად სახლის მოვლა-პატრონობას ასახელებდა. მე მას ჩემი ოთახი დაუთმე. არჩილიკამ სახლის იჯარით მიცემა ერთი წლითა მთხოვა. ამაზედ არც მე გაუხდი წინააღმდეგი, ჩამაბარა 250 მანეთი და წავედით ნოტარიუსთან პირობის შესაკერელათ. ნოტარიალურ ხარჯებს მოუნდა 120 მანეთი. ეს ფული მე გადავიხადე. ამის შემდეგ არჩილიკამ დამავალა, რომ ეს ოთახი შემეკეთებინა და მისთვის ისე გადამეცა. მე უარი აღარ უთხარი. ის წავიდა სოფელში ცოლის ჩამოსაყვანად.

არჩუაძის ოთახის შეკეთებაზედ მე დამეხარჯა 70 მან. მის მოცემულ ფულიდან მხოლოდ 60 მანეთილა დამრჩა.

არჩილიკა ჩასახლდა ჩემს სახლში და როცა ფეხი გაიმაგრა, მაშინ სულ სხვანაირად დაიწყო მოქმედება მე მივხვდი, რომ ის კეთილი კაცი არ უნდა ყოფილიყო, მაგრამ რას ვშზამდი, ვერაფერს ვერ დავაკლებდი.

ერთხელ ეს არჩილიკა ევგენ დვალთან შემდეგს მეუბნება:

— ძია ზაქარია! შენ ერთი მოხუცებული კაცი ხარ, ეს სახლი რას ვიმატებს, რომ შენს სახელზე არის. ეს სახლი მე გადმომეცი სრულიად. მუდამ თვე 250 მან. კიდევ მოვიმატებ.

ის დვალისაგან იყო დარიგებული. ლაპარაკში დვალიც ჩაფრია, მე უარზე ვიდექი. დვალმა არჩილიკას რალაცა დარიგება მისაც დაწავიდა.

მესამე დღეს არჩილიკამ თავის ოთახში მიმიწვია და მითხრა შემდეგი:

— ძია ზაქარია! შენ მე მომატყუე, — მომმართა არჩილმა, — ერთი წლით სახლის იჯარით მოცემა, აბა როგორ შეიძლება. ერთ წელიწადში მე მდგმურებსაც ვერ გავიცნობ. ასეთი საქმისთვის 10—15 წელიწადია საჭირო. წავიდეთ ნოტარიუსში და ჩვენი პირობა დავშალეთ და ახალი დამიწერე. შენი სახლი ათი წლით მაინც მომეცი იჯარით, დასამტკიცებელ ხარჯებსაც მე გადავიხდი.

მეც დაუფიქრებლად დავეთანხმე და გავყევი ნოტარიუსში ახალი პირობის შესაკვრელად.

ამ დროს ერთმა, ჩემთვის სრულიად უცხო, ახალგაზრდა ყმაწვილმა კაცმა მითხრა გზაში ჩუმათ:

— ძია კაცო! შენ მაგ დვალსა და არჩუაძეს უფროთხილდი. მაგათი აყოლა შენ ხელს არ მოგცემს, შენ სახლს წაგართმევენ. აფერისტობას გაგიწევენ. არჩუაძე კაცის მკვლელია. მაგან ნაძალადეგში ერთ კაცს სახლი დაუწვა.

მე მაინც გავყევი მას ნოტარიუსში. არჩუაძე ნოტარიუსს სთხოს, რომ პირობაში სახლის ათი წლის იჯარით ჩაგვიწეროს. ნოტარიუსი უხსნის, რომ საჭიროა ხელახალი პირობის შედგენა, რომელსაც კიდევ 120 მან. დასჭირდებათ. არჩუაძეს ამ ფულის გადახდა ქირაში უნდოდა, ეს არ ვქენი. პირიქით მე მას მოვსთხოვე, რომ ან უკან დაებრუნებინა ჩემი სახლი, ან და ძველი პირობა ძალაში დარჩენილიყო. ამაზედ არჩილი გაბრაზდა და ჩემს მიმართ დაიწყო ქუჩური ლანძღვა-გინება და სიკვდილით დაქადნება. ეს იყო პირველი ნაბიჯი მისი, პირველი დებიუტი ჩემს წინააღმდეგ მომართული. ამ დღიდან

მე მას სიახლოეს აღარ ვეკარებოდი, რადგან ჩემთვის სახიფათო პიროვნებას წარმოადგენდა ეს ვაჟბატონი არჩილიკა.

არჩუაძემ მდგმურებისაგან დაიწყო ქირების აკრეფა და თავის სასარგებლოდ მითვისება, მე კი ცალ ფულსაც არ მაძლევდა, და თუ მოვსთხოვდი და თავის ვალდებულებას გავახსენებდი, მაშინ მომდგებოდა. და უშვერის პირით დამიწყებდა გინებას და მოკვლასაც ახსენებდა. პირიქით ის მამუნათებდა და მაყვედრიდა, რომ მას მოტყუებით გადავახდევინე 250 მანეთი. ამის შემდეგ აღარაფერს ვეუბნებოდი ამ შარბან კაცს და ვერიდებოდი, რომლითაც უფრო თამამდებოდა, ეკგ. დვალი კი, რომელიც მუდამ არჩილის დამქაში იყო, სიმართლის აღდგენის მაგივრად, პირიქით მას ესარჩლებოდა და ხშირად მეუბნებოდა:

— აიღე და მიეცი არჩილას სახლი. შენ რათ გინდა; არჩილი შეგინახავს; შენ მაინც მოვლის თავი არა გაქვს. მოხუცებული ხარ.

ამის შემდეგ მე დვალსაც ჩამოვშორდი, რადგან აქ მე აშკარად ვხედავდი როგორ ესარჩლებოდა დვალი და გეგმებს უდგენდა არჩუაძეს ჩემი დალუპვის შესახებ.

ასე და ამგვარათ მთელი წლის განმავლობაში არჩუაძემ აიღო 1200 მანეთი ქირები. ამას მე ვითმენდი იმიტომ, რომ წლის ბოლოს ჩემი სახლი ისევე მე დამიბრუნდებოდა, მაგრამ მოვსტყუვდი. არჩუაძემ არამც თუ სახლი დამიბრუნა, აღარც ის ოთახი დამიცალა, სადაც თვით იდგა და მის ქირას კი არ მაძლევდა. ერთი წლის განმავლობაში მდგმურებისაგან ქირას იღებდა და მეც ხმას არ ვსცემდი რომ ერთი წლის შემდეგ ვადა გაუთავდებოდა მას და ჯანდაბას მისი თავი, მაშინ თავათ მომშორდება და წავაბრუნებს აქედამ. ასე ვიმედობდი და ხმას არ ვცემდი.

წელიწადი გათავდა, ქირის აკრეფას თავი დაანება და სახლი კი მაინც არ დამიცალა, მე როცა ვეტყოდი ქირაზე რამეს, მაშინათვე დამიწყებდა ყვირილს:

— მოგკლავ, მოგკლავ, მოგკლავ და მოგკლავ!

მისი მუქარისაგან მოვებზრდი და ბევრი ველარ მოვითმინე და 1923 წ. 3 დეკემბერს „მუშათა და გლეხთა“ სამართველოში უჩივლე. ჭაქმე გაიჩა და მას იქ დააკისრეს ძველი ქირის 8 ჩერვონცი და თუ სახლში კიდევ იდგომებოდა, მას ჩემთვის ქირა უნდა მუდამ თვე ეძლია, მაგრამ არც ეს შეეასრულა მან. ამ დადგენილების ორი კვირის შემდეგ, მე მიჩივლა „მუშათა და გლეხთა სამართველოში“, რომ ვითომც მე მისი 7 ჩერვონეცი მმართვეს. ამისათვის მას ეშოვნა საწი ტყუილი მოწამე, ამაში პირველი გახლდათ ევგენ დვალი და თხოვ-

ნაც თვით ამან დაუწერა და თვით ამისივე გეგმით და დარიგებით მიჩივლა.

საჩივრის საბუთად იგი ასახელებდა ცრუ სამ მოწამეს, ვითომც მე მასთან ვიყავი ნახლებნიკათ და მის ფული მემართა მე. საქმის გარჩევის დროს სამმართველოში მოვიდა არჩილ არჩვაძე და მისი ტყუილი მოწამე ევგენ დვალი, ორი მოწამე არ მოჰყვა, მარტო დვალი მოვიდა. როგორც შევითყვე მათ ტყუილის მოწამობაზედ უარი უთხრეს და მას მარტოთ ევგენ დვალი-და შერჩა. ამიტომ საქმე არ გაიჩა და არჩუაძეს დარჩა გამტყუნებული.

ამის შემდეგ, არჩუაძე და ევგენ დვალი თავიანთ ეშმაკურ აფერისტობას მაინც თავი არ დაანებეს. ავაზაკობის მოსაწყობად ახალი გზა გამოძებნეს, ეს მათი ახალი გზა გახლდათ ჩემი დაბრძოლება, შეშინება და კიდევ მუქარები და სხვაც ასეთი, რითაც მეც შევშინდი როგორც უპატრონო და უთვისტომო კაცი.

ერთხელ თურმე ევ. დვალი ეუბნება არჩუაძეს:

წიხლი ჰკარი და სადმე, უგზო-უკლო ღრეში გადაჩეხეო“.

დვალისაგან გაბრძოლებული და გასულელებული არჩვაძეც ასე იქცეოდა. ერთ დღეს, როდესაც დვალი მასთან იყო, სრულიად უმიზეზოთ, სალამოს ხანს, ამიტება არჩუაძემ ჩხუბი და მოსაკლავათ იწია. ამ სალამოს მე დავიმალე და სრულიად შემთხვევით გადავრჩი არჩუაძეს ხელიდან სიკვდილს, ხოლო გათენებისას მან მაინც თავისი გაიტანა და სახლში დამეცა მოსაკლავად.

— კაცო! რისთვის! რაზედ უნდა მომკლა? რა დაგიშავე? რა გიყავი ისეთი რომ მოკვლას მემუქრები? ვეხვეწებოდი არჩუაძეს.

— შენ მე მომატყუე, 250 მანეთი წინეთ მოგეცი და საქმე გამიცრუე. შენ სახლის მოცემას დამპირდი ევ. დვალთან და მერე კი აღარ მომეცი, ატკაზი მითხარი. აი ეს არის მიზეზი შენის მოკვლისა!—გაჰყვიროდა არჩუაძე. თან მირიგდებოდა—თუ არ გინდა რომ მოგკლა, ქირაზე ხმა არ ამაილო და ნუ ვადამახდევინებო.

როგორც იყო დავაშოშმინე ეს კაცი და მოვიშორე.

ეხლა ვალად ვსთვლი, რომ ამ წერილს ცოტათ აქ გზა აუხვიო და ვილაპარაკო არჩილ არჩვაძეს ყოფა-ქცევის შესახებ, რომ მის შემდეგ ეს მისი დესპოტობა ჩემს წინააღმდეგ აღარ იქმნება ვისთვისმე საეჭვო.

1907 წ. მონარქიული მთავრობის ჟანდარმერიის ბრძანებით მე ვიყავი დაპატიმრებული, ვინაიდან ჩემს სახელობის სტამა „სორაპანში“ დაიბეჭდა ერთი წიგნი „ვირი და მუშა“ ბრადდასი. ამაზედ მე მსჯილენ 129 მუხლის ძალით. ჩამაგდეს მეტეხში, ამის მიზეზი ის

იყო, რომ შენ სტამბაში, ბრადიაგას „ვირი და მუშა“ დაგიბეჭდიდნო. მე ვიყავ მეტეხში დაპატიმრებული და იმ დროს, როცა ციხის ეზოში გამოვიდოდი, ხანდისხან იქ კინტუა ტუსალებში გაიმართებოდა ერთი დიდი ჩოჩქოლი და ყვირილი.

მერე ეს ტუსალები გამოუდგებოდნენ ერთს ტუსალს და დაუწყებდნენ ლანძღვა, გინებას და ათასაც კიდევ სხვა ასეთებს. მე ეს გარემოება მეუცხოვა ტუსალებისაგან და ვკითხე ტუსალებს ამ ტუსალი კაცის ისე ლანძღვა, გინება და მუქრება, ტუსალებმა მიაძგეს შემდეგი:

ეს ტუსალი არის არჩილ არჩუაძე. ამ კაცმა ერთ კაცს ფული გამოართვა და მის მაგიერ, იქვე ნაძალადევში, მეორე კაცს სახლი დაუწო, ამავე სახლში იდგა ერთი მარტო ხელი კაცი, იმ კაცს თურმე მტერი ჰყვანდა, ამ მტერს კაცს ფული გამოართვა და იმ მარტო ხელა კაცს, გარედამ კარები გადუქკეტა და ის კაციც შიგ ამოიწო.

ეხლა ეს მხეცი აქ არის დაპატიმრებული და თავს მართლულობს, ამას ჩვენგან გალანძღვა კი არა, მოსაკლავი გახლავსთ, იმავე წელს მე ციხიდან გამოვედი და მას შემდეგ მე ეს არჩუაძე სრულიად დამავიწყდა. ამის შემდეგ გავიდა 12 წელიწადი და აკი ეს უსამართლო მხეცი მე დამიახლოვდა ევგენ დვალის დახმარებით.

ჩემდა საუბედუროო, ამ ტუსალის ცნობა მე სულ გადამავიწყდა, მისი ცნობა გამახსენდა მხოლოდ მაშინ, როცა მას ჩემი სახლის ნატარული პირობა უკვე ჯიბეში ედო. მაშინ ბევრ ვიწუხე, მაგრამ რაღას ვიზამდი. არასფერს. მაინც არჩილ არჩუაძეს შეუსრულდა წადილი, ჩემი სახლის ქონვა ჩემის დამარცხებთ გათავდა, არჩუაძემ და მისთანა დგმურებმა იქამდის მომაბეზრეს, რომ ეს ერთად ერთი სახლი, ჩემი თავმესაფარი, ისტორიულ ბინა და შთენი, ერთმა ჩარჩმა, ერთი მაკლერის ეშმაკობით დამტყუა და უფულოთ წამართვეს.

მაინც არჩუაძესაგან მე კეთილი არ დამეყარა და ევგენ დვალმა და არჩუაძემ ჩემს გულსა და სულში მათ ის უქრობელი ჯოჯოხეთის შხამი აანთეს, რითაც სახლი გამეყიდა უფულოთ, მოტყუებით და დაპატიჟებით და სადილების ჭამით, რაც მერე ეს სადილები ჩემთვის შხამით გადაიქცა. ჩემი ასე მოტყუილება და სახლის დაცინცილისათვის ამბები ჩვენმა კომუნარულმა მთავრობამ შეიტყო და 1922 წ. როცა ჩემი ზეიმი იყო სახელმწიფო თეატრში, მაშინ ეს სახლი ჩემს მცარცვავ ჩარჩს სიკო თათარაშვილს ჩამოართვეს და მე დამიბრუნეს ასე:

ამ სახლით მე უნდა ვიცხოვრო და ჩემი სიკვდილის შემდეგ გადადის მთავრობის საკუთრებათ. ეს გარემოება სიკო თათარაშვილს შხამივით მოედო გულს, ველარა გააწყო რა და არჩუაძის დახმარე-

ბით და ჩაგონებით დამიწყო მე მტრობა და ერთთავათ სულ შემდეგ სიტყვებს მიყვარდა:

მოკლავ, მოკლავ და მოგვლავ. და არც დავიმალეები თათარი-შვილის ასეთ მუქარებას მე ყურადღება არ მივაქციე და არჩვადეს მაინც სახლი ჩამოვართვი 1924 წ. მარტის 20-ში. ამ კაცს იქვე ჩემს სახლში მივეცი ოთახი, მაგრამ იგი მაინც არ დაწყნარდა და მე მტრობდა, რომ სახლი შენი არ არის და მე რათ წამართვიო. ეს კაცი არც ქირას მაძლევდა და არც სახლს მიცლიდა. ამ საქმეში მე დამეხმარა ერთი იურიისტი, თორემ მე ამას ვერ დავაცლევინებდი ოთახს.

იმავე დროს, ჩემს სახლში იდგა და ეხლაც დგას ხელოსანი ბაგრატი ოქროპირიძე, რკინის გზის სტამბის მუშა და კომ. პარტიის წევრიც. ეს კაცი თავის ცოლშვილით იდგა ერთს ცივს და ბნელს ოთახში, იქ ამის ბავშვები სულ ავით იყვნენ, ექიმები ეუბნებოდნენ რომ ოთახი გამოცვალეო, მაგრამ იგი ოთახს ვერ შოულობდა, ამიტომ მე შეველ მის გაჭირებაში, რომ ბავშვები არ დახოცოდა, რადგანაც 1923 წ. ერთი ბავშვიც მოუყვდა იმ ოთახისაგან. რომ სხვა ბავშვიც არ მოჰყვდომოდა, ამ ბაგრატი ოქროპირიძეს დაუთმე ჩემი ოთახი, ის ჩემს ოთახში დადგა ცოლშვილით და მე მის ოთახში გადავედი, ეს იწყინა არჩვადემ: მე ზაქარიამ სახლი წამართო და ოქროპირიძეს მისცაო. ამიტომ ამ კაცმა ოქროპირიძეს უფრო დიდს მტრად გაუხდა და დაუწყო მტრობა.

არჩვადე არის უშვილო კაცი, მას ეხლა მესამე ცოლი ჰყავს და ესეც უშვილო არის, სახლში მარტოთ ეს ერთათ ერთი მისი ცოლი სცხოვრობდა, თვით არჩილ არჩვადე კი უმეტესათ კახეთში სცხოვრობდა, ვაჭრობს და ჩარჩობს იქ, ამიტომ მე ერთხელ არჩვადეს ვთხოვე კიდევ, რომ მას ეს ოთახი ოქროპირიძესთვის მიეცა. მაგრამ მან უარი სთქვა ისე, როგორც ეს ზევეითაც მოვიხსენეთ.

არჩვაჩემ ეს დავალება არ შეიწყნარა და ოქროპირიძეს დაუწყო გმობა, ყვიროდა.

— ოქროპირიძეს ოჯახი გინდა სულაც გაწყდეს და მოისპოს, მე მაინც მას ოთახს არ მივცემო.

ამიტომ მეც გავბრაზდი იმის საფუძვლის ძალით, რომ იგი არც ქირას იძლევა და არც რიგიანათ იქცეოდა და მუდამ სულ მოკვლას შემუქრებოდა, ერთი იურიისტი დამეხმარა და მას ჩემი კარგი ოთახი წავართვი, მის ოთახში მე დავდექი და ჩემი ოთახი მას დაუთმე. იენისის რიცხვებში, მე შევედი ოქროპირიძის ბავშვების გაჭირებაში და ჩემი ოთახი მას დაუთმე და მის ოთახში მე დავდექი.

ახლა ამაზედ ატყდა არჩვადე, ყვიროდა: სახლი შენი არ არის,

სახლი თათრიშვილს, ეკუთვნის, შენ რათ წამართვი სახლი, ოქრო-პირიძეს რათ მიეცი.

მეც მიუგე პასუხი.

— სახლი საქართველოს მთავრობისა არის. იგი თათარაშვილისა არ არის. ბაგრატს თავი დაანებე შენ და მის შვილებს. მაგრამ იგი მაინც არა ცხრებოდა, რადგანაც მას თათარაშვილი სთხოვდა რომ ჭიჭინაძე შეაწუხეო, ამისთვის თათარაშვილი მას ფულსაც აძლევდა თურმე. ამ უსამართლო მხეცის მაგალითს მიჰყვა თათრიშვილიც და მათ შეერთებულის ძალით დაპიწყეს დევნა, ლანძღვა, გინება, მუქრება და მოკვლის ძახილიც. ამათ გამიჭირეს საქმე და მომაბეზრეს, სცდილობდენ, რომ რაც შეიძლება მაგრა შევეწუხებინეთ, რომ იქმნება ამ შეწუხებას მოგრიდებოდი და სხვაგან წავსულიყავ და მაშინ მათ შეუსრულდებოდათ წადილი. მაგრამ მე მაინც მათს ჯინზედ არსად მივდიოდი, ბოლოს მათ ჩემი მტრობა უფრო გააძლიერეს, ამაზედ აქ არას ვიტყვი, რადგანაც ამ მხეცების ამბავი ზემოთ არის აწერილი, ერთს კი ვიტყვი აქ. ამათი წადილი იყო ის, რომ მე მოვეკალით, მაშინ თათარაშვილს სახლს უკან დაუბრუნებდენ და არჩვადეს იმ ოთახს მისცემდენ, რომელშიაც იმ დროს ოქროპირიძე იდგა.

ჩემს მოსაკლავათ ტერორისტიც იშოვეს „რუსთველის“ პარტიის წევრი ჩულოტეთელი ეკალუა. ამას ჩემს მოკვლაში 20 ჩერვონცი აძლიეს, მაგრამ ტერორისტმა არა ქმნა 50 ჩერვონც ნაკლებ და მტრამ მათი საქმეც ჩაიფუშა, ვერა გააწყეს რა, ამის მერე არჩვადეს აქვანდა მეორე დავალებაც, რაც უფრო ადვილათ იქმნებოდა შესრულებული ჩემი მოკვლით, ეს ოსტატობაც არჩვადეს ხელობა არის თურმე.

მე ზაფხულში ერთობ ხშირად ვბანაობ მტკვარში, დილით ადრე მივდივარ სატივოზედ და იქა ვბანაავობ. არჩვადეს თათრიშვილს დარიგება მისცა, რომ მე უნდა მომკლას ერთმა ტერორისტმა, რომელიც წყალში ბანაობის დროს ქვას მესვრის თავში და თავს გამიტეხავს. ამ დროს, იგივე ტერორისტი გამოეჩანება რომ მე წყალში ჩამალრჩოს, მე წყალი წამიღებს, ასე და ამ გვარათ ჩუმად ჩივილის ჩემი მოსპობის საქმე და ხალხიც იტყვის, რომ წყალში ბანაობის დროს დაიხრჩოვო და წყალმა წაიღოვო.

მადლობა ღმერთს, მე მათ ეს გეგმაც შეუტყე და მტკვარში ბანაობაც მოვსპე, ასე და ამ გვარათ მათ ეს მესამე გეგმაც ჩაეფუშათ ჩემის მოკვლის.

ამ წერილს დამთავრება შემდეგი ცნობები და ამაზედ პასუხი მომცეს პატე ევ. დვალმა:

სიკო თათრიშვილი.

სიკო თათრიშვილს ჩემი სახლი მივეყიდე 150 ათს მანეთში. ამ ფულში მისგან მე მივიღე 60 ათასის მანეთი, დანარჩენი კუპჩიის მიღების დროს მმოცა ბარათი, მის მერე ჩემი ზეიმის დღეს ეს ბარათიც დამტყუა მან. ამ გვართ დღეს თათარაშვილს ჩემი მართებს 190 ათასი მანათი ერთი. მე ასე 1923 წ. ჩემი ვალის მერე დღეს მე ვასესხე სესხათ მას 20 მილიონი მანათი, ეს ფული დღესაც მასზედ ირიცხება. მესამე მას მართებს ჩემი სამი წლის სახლის ქირა რაც შეადგენს 1300 მანეთს.

არჩილ არჩუაძე

პირველი.

არჩილ არჩუაძეს მართებს ექვსი წლის სახლის ქირა, ამის საჩივარიც იყო 1923 წ. ამის გადახდის ლისტი პრისტავთან არის. მისი ავეჯიც აწერილია, ბარგი მე არ გავყიდე და ბარგი თან წაიღო მან.

მეორე. მასვე, არჩუაძეს ჩემი მართებს კიდევ ერთი წლის და რვა თვის ქირა. ეხლა, როცა მან ბაგრატ ოქროპირიძის სისხლი დაღვარა 1925 წელს 24 ივლისს, მის მესამე დღეს გაიპარა თავის სახლში გადავიდა. აწერილი ბარგიც თან წაიღო და ქირაზე სიტყვა კრინტიც არ სთქვა.

ბრძანეთ ეხლა თქვენ ევგ. დვალო, თუ ვინ დაარბია, მე დავარბიე თათრიშვილი და არჩუაძე, თუ მათ დამარბიეს მე, ერთი სახლი მქონდა და მოხუცებულ კაცს იმდენი ეშმაკობა მიყვეს, რომ ეს ერთათერთი სახლიც დამცინცლეს და მის სამაგიეროთ ქუჩაში დამაგდეს უმწეოთ...

ასე და ამგვარად, არჩუაძეს ჩემი მართებს ექვსი წლის ქირა ერთი და მეორე: ერთი წლისა და რვა თვის ქირა. ამის ვალში მისი სახლის ავეჯიც აუწერე და კი არ გაუყიდე. ეხლა გადავიდა თავის საკუთარ სახლში და ყველა ეს ქირაც თან გაიყოლა.

სიკო თათარიშვილი

ჩემს სახლში მომცა 60 ათასი მანეთი. ახლა მემუქრებადა მოკვლას.

ამიტომ მეც დავიწყე სხვაგან გადასვლის თათბირი, ეს სახლი ოქროპირიძეს გადავეცი მოსავლელათ 1924 წ. ოქტომბრიდან, ნოტარიულის პირობით.

ოქროპირიძემ ამის შესახებ მდგმურებსაც აცნობა, რომ ამიერიდგან ის მათგან მიიღებდა ბინების ქირას.

ამის წინააღმდეგი თათარაშვილი და არჩუაძე გამოვიდა. არჩუაძეს მუქარა იმდენად გამწვავდა, რომ მე შემეშინდა და 1 ინვალიდთა სახლში გადავედი და იქ მოვთავსდი საცხოვრებლად.

ამ მხეცმა კაცმა, არჩუაძემ, იმდენი ქნა, რომ ზოგიერთი მღვმურებიც კი მიიმხრო და გადააბირა, ერთი ასეთთაგანი გახლავთ თვით ჩემი დაუძინებელი მტერი და ნათესავი ეფემია დოლმოზაშვილიც იყო. რაკი არჩუაძეს ეს ჩემი ნათესავიც მიემხრო, მაშინ ფეხი უფრო მოიკიდა და ბაგრატ ოქროპირიძეს წინააღმდეგ დაიწყო მოქმედება, მას ოქროპირიძისაგან ისა სწყინდა, რომ მან რათ იკისრა ჩემი სახლის მართვა გამგეობაო, რადგან ბაგრატ ოქროპირიძე მას ქირას სთხოვდა, ამ შეჩვენებულ მხეცს კაცს, ვერც ოქროპირიძემ გაუძლო, ამიტომ მან სახლის გამგებლობაზედ ხელი აიღო და 1925 წ. ივნისში, ისევ მე დამიბრუნა, რომელშიაც უკანვე გადმოვბარგდი და ისევ მე შეუდექ ჩემი სახლის გამგებლობას.

ამის ერთი თვის შემდეგ, ე. ი. ივნისში, არჩუაძე მოვიხმე ჩემთან სახლში და ძველი დარჩენილი ქირა და ახლის თვისა მოვთხოვე, რომელიც არც ოქროპირიძისთვის მიეცა, ეს ქირა ერთი წლისა და რვა თვისას შეადგენდა.

ამ ლაპარაკის დროს ოქროპირიძეც შემოგვესწრო. არჩუაძე ქირის გადახდაზედ უარობდა. მე მას ვთხოვე, რომ სახლი დაეცალა და არც ძველი და არც ახალი ქირა არ მიწოდოდა მისგან. დაიწყო ჩხუბი, ლანძღვა-გინება და დავიდარაბა. ოქროპირიძემ შენიშვნა მისცა, რომ მუქრება არ არის კარგიო. არჩუაძემ მკვახეთ უპასუხა: „ეს შენი საქმე არ არისო“. ამაზედ ორივენი შელაპარაკდნენ და გავიდნენ გარეთ. მეც მათ თან გავყევი. იგინი გარეთ უფრო გაცხარდნენ. ოქროპირიძემ თავის სახლს მიაშურა, მხოლოდ არჩუაძე არა სცხრებოდა იმ ზომამდის გახელდა, რომ ავარდა თავის სახლში და ცოლს უყვიროდა:

— ლივერი! ლივერი ჩქარა!..

მაგრამ ცოლმა ლევორველი დაუმალა. მაშინ არჩუაძემ ხანჯალს სტაცა ხელი და ოქროპირიძის ოთახისკენ გამოექანა; ოთახი შიგნით დაკეტილი დახვდა, დაიწყო ხანჯლის ტრიალი ოქროპირიძის მოსაკლავათ და მთელი კარების და აკოშკის შუშები ჩაუმტვრია, ამისაგან ოქროპირიძის ბავშვებმ დაფეთიანდნენ. ერთი სიტყვით არჩუაძე გიჟი კამეჩივით მიიწვედა შიგნით ოთახში ოქროპირიძის და მის ოჯახის ასაჩხნათ. იმ დროს, ოქროპირიძის ცოლ-შვილმა დაიწყო წივილ-კივილი, რის შემდეგ ბაგრატ ოქროპირიძემ კარები გააღო და კარში გამოდიოდა, ამ მხეცის დასამშვიდებლად, მაგრამ არჩუა-

ძემ იხელთა დრო, გაუშალა ხანჯალი და ოქროპირიძე დასჭრა თავში, ბაგრატის მოხერხებულ შემთხვევით რომ არ აეცილებინა არჩუაძეს მოღერებული ხანჯალი, უეჭველია ოქროპირიძეს არჩუაძე ხანჯლით თავს ზედ შუაზედ გაუპობდა. მე ჩავარდი მათ შუაში და არჩილს ხელები დაუჭირეთ და თან ვამშვიდებდით, მაგრამ არჩილი მაინც თავისას შვრებოდა და მიიწვედა. მეც არჩუაძე წიხლებით მცემდა და მით ყრილობდა ჩემს მსჯავრსაც.

მესამე დღეს არჩუაძე უკვე გაიპარა თავის საკუთარ სახლში, იგი თურმე სისხლის აღებას აპირობდა დი აკი კიდეც აიღო, მის შემდეგ მესამე დღეს უკვე გადაზიდა ბარგი და გაიპარა. ქირაზედ სიტყვაც არ სთქვა, რომ მასზედ არის ერთი წლის და რვა თვის ქირა ახალი, და ძველი ქირას კიდეც ექვსი ჩერვონეცი.

ასეთი ზრდილობით და კაი კაცობით დაამთავრეს თავიანთი მოღვაწეობა არჩილმა და მისმა მარჯვენა მკლავმა ეგგენმა დვალმა, რომლებიც ალბათ კიდეც ხელს არ აიღებენ ჩემთან. მტრობაზედ და უფრო დიდ ავანტიურას უნდა ველოდეთ მათგან.

ერთხელ თვით არჩუაძეს და დვალსა ჰქონდათ ერთმანეთში დავა; არჩუაძემ ერთხელ დააბეზლა რალაცაზედ დვალი და ციხეში ამოაყოფინა თავი, ციხიდან რომ გამოვიდა დვალი, ახლა ამან დააბეზლა არჩუაძე, გააჩხრეკინა არჩუაძის ოჯახი, სადაც აუარებელი ნაქურდალი აღმოაჩინეს და ჩასვეს ციხეში.

არჩილ არჩუაძე სხვა ბევრნაირს მოტყუებაშიც არის ცნობილი: 1923 წ. მან კახეთიდან მოტყუებით ჩამოიყვანა ერთი ქალი ტფლისში, ეს ქალი მან მიჰყიდა ერთ კაცს 250 მანათში. ეს ქალი მყიდველს არ დაემორჩილა და მაგრა დაუდგა. ორი კვირის განმავლობაში აწვალეს ეს ქალი, ამიტომ ესენი ამისთვის მუდამ ღამე ქეიფებს მართავდენ, ღამის 2 საათამდის, მაგრამ მაინც იმ ქალს ვერ იმორჩილებდენ, ბოლოს ეს ამბავი ქალის მშობლებს შეეტყუთ და ამიტომ ეს ქალი კახეთში გაისტუმრეს უვნებლათ, ეს ამბავი არჩუაძეს ოჯახში მოხდა, ეს ამბავი მთელმა ეზოს ხალხმა შეიტყო.

სიკო თათრიშვილმა ისე დამიბრიყვა და მომაბეზრა მოკვლის მუქარებით, რომ 1924 წ. მე მას უჩიველე საქართველოს განსაკუთრებული კომისიის თავმჯდომარესთან შემდეგის საჩივრით,

საქართველოს განსაკუთრებული კომისიის თავმჯდომარეს.

მოქალაქე **ზაქარია ივანატეს ძე კიკინაძის** (მე-9-ე კომისარიატი რევაზოვის, შესახვევი, სახლი № 5).

თ ხ ო ვ 5 ა.

სიკო თათრიშვილი გახლავთ მდიდარი ვაჭარი. იგი სცხოვრობს სოფელ პატარძელში (ტფილისის მაზრა). კახეთიდან ტფილისში ჩამოაქვს სურსათი ფქვილი, ღვინო, არაყი და სხვა და ფეხზე ვაჭრობს.

ამ კაცმა მე მოტყუილებით სახლი წამართვა, მე ჩემი სახლი 24 ოთახი მას მივეციდე 150,000 მან., მისგან მივიღე მხოლოდ 60,000 მან. ამ 60,000 მან. მაგიერ 90,000 მან. დამიწერა და დანარჩენისაც ბარათი მომცა, მცირე ხანს შემდეგ ეს ბარათიც დამატყუა 1922 წელს.

1922 წელს ივნისის 22 იყო ჩემი 50 წლის იუბილეი. ჩვენმა საბჭოთა მთავრობამ ჩემი სახლის ამბები კარგათ იცოდა, ამიტომ სიკო თათრიშვილს ჩემი სახლი ჩამოართვეს და მევე დამიბრუნეს. ამ გარემოებამ თათრიშვილი ძრიელ გააწბილა და გააბრაზა, მას შემდეგ იგი მემუქრება და მოკვლას მიპირებს, მემუქრება ხან ცხადათ და ხან საიდუმლოთ მოკვლას მიპირებს. ერთხელ სახლში შემიწვია, რევოლვერი მიჩვენა და მითხრა: ამითი მოგკლავო, მეორეთ და შესამეთ ქუჩიდან დამემუქრა აშკარათ, რაც ხალხმაც ნახა. ჩემი მოკვლით იმას იმედი აქვს რღმ სახლი მასვე დაუბრუნდება, ამიტომ მოგმართავთ და გთხოვთ, რომ დახმარება გამიწიოთ ვინაიდან მე მარტო ხელი კაცი ვარ, სახლში არავინა მყავს და ისიც სარგებლობს ამითი რომ იმას ჩემს მოკვლას ვერავინ გაუგებს. გთხოვ დახმარება გამიწიოთ დაიბარდთ ეს სიკო თათრიშვილი დი ხელჩერილი ჩამოართვათ, ვინაიდან მე სხვა მტერი არავინა მყავს და თუ მომკლავს ვინმე—მხოლოდ და მხოლოდ თათრიშვილი.

ზაქარია კიკინაძე.

ქ. ტფილისი, 1924 წ. 7 თებერვალი.

მომყავს ეს ჩემი მეორე განსაზივრებაც სიკო თათრიშვილის მუქარის და მტარცვავის შესახებ.

მუშათა და გლეხთა საბინაო სასამართლოს გამგეს.

მოქალაქე ზაქარია
ჭიჭინაძის

მ ო ხ ს ე ნ ე ბ ა :

4 ივნის, თბილისის გლეხთა და მუშათა საბინაო სასამართლოში, გაირჩა სწამე ჩემი და მოპასუხე სიკო თათრიშვილისა. ჩემმა მოპასუხემ სულ ტყუილები ილაპარაკა. იმისი ცნობებით მე დავინახატე როგორც ბოროტი, მცარცვაფი, წამრთმევი და შეუბრალებელი, მე კი არ გახლავარ ასეთი, თვით ბძანდება ამისთანა მცარცვაფი, ვინაიდან ერთმა მაკლერმა მაგის დარიგებით და დავალებით მომატყუა მე და 60.000 (სამოცი ათასი) მანეთში დამტყუა ჩემი სახლის 24 ოთახი.

თუ როგორ მომატყუა მან ამაზე საჩივარს ავძრავ უმაღლეს მთავრობის წინაშე, რომ მისი ნასყიდობა ყალბათ იქნეს ცნობილი და მასთან დაისაჯოს კიდევ, რომ დღეის შემდეგ კიდევ არ გაბედოს ასე კაცის მოტყუება.

სიკო თათრიშვილი რომ დატაკი კაცი არ გახლავთ, ამისთვის ეხლა აქ მოვიყვან შემდეგ ცნობებს და იმედია, რომ ეს ცნობები უკეთ გამოაჩენს, რომ იგი ღარიბი კაცი არ გახლავთ და იგი საკმარისათ მდიდარი კაცია. პატარძელში საკუთარი წისქვილიც აქვს.

საქმის გარჩევის დროს, 4 ივნის, მან სთქვა: რომ „მე ღარიბი კაცი ვარო“.

ეს ტყუილია, მთელს ივრის ხეობაზედ, შვიდ სოფელში, ყველაზე მდიდარი, ეს არის, სოფ. პატარძელში აქვს საკუთარი სახლი და ისე სხვაც დიდი შეძლება და მამულები. მთელ ამ შვიდ სოფლის გლეხებს ეს აძლევს ფულებს სესხად და მერე ტყავს აძრობს გლეხებს პროცენტებით, პროცენტებში სურსათს ართმედეს.

სთქვა კიდევ: „მე მაქვს სამი დღიური მიწაო“.

მას აქვს სახნავი მიწებიცა და სათესიც, ეს რომ მართალია ამას ასაბუთებს შემდეგი: 1920 და 1921 წ. ყოველ ზაფხულობით ჩამოჰქონდა ხორბალი და პურის ფქვილი რამდენიმე ურპით და ჰყიდდა. ამის გარდა სიმინდის ფქვილი, კართოფილი, ლობიო, ლორის ხორცი და ხახვი, ნიორი, ხილი სხვადასხვა ნაირი, ყველა ამაებს იგი იღებდა სულ პროცენტში.

მან სთქვა: „მე არც ვენახი მაქვს და არც ბალიო“.

ესეც ტყუილია. მას აქვს ისეთი ზვარი, საიდანაც 1921 წელს

თბილისში ჩამოიტანა შვიდი ურემი ღვინო, და ეს ღვინოები ჩემ სახლის ეზოში დააწყო და ერთი ურემი ღვინო გიორგი ამილბარა-შვილს მიჰყიდა. ასე და ამ გვარათ იგი ამ ღვინოებს ჰყიდდა მთელი წლის განმავლობაში.

მან სთქვა: „მე ისეთი ღარიბი ვარ, რომ მოსამსახურის დაქირავება არ შემძლიანო“.

ტყუილია. მას რავდენიმე ბიჭი ჰყავს, მათ ჩამოაქვთ მისი ურემები თბილისში და როგორც მისგან დაჩაბრულებმა. თათრიშვილს დიდი უმადურებიც არიან.

მან სთქვა: „რომ მე დაჩაგრული კაცი ვარო“.

დაჩაგრული მე ვარ, რომ მან მაკლერი აგიაშვილი შემომიჩინა და მოახერხა ჩემი სახლი დამტყუა 60.000 მანეთში. ესეც მოხდა მიტომ, რადგანაც მან ერთი ჩემი ბარათი 20.000 მან. სიმონ მახარაძისაგან შეისყიდა 40.000 მანეთში და ბარათის ძალით ჩემი სახლი ჩაიგდო ხელში. ჩემი სახლი არა დროს არ გაიყიდებოდა, ვინაიდან ჯერ ერთი მე უტოლშვილო ვარ, სახლსაც ბანკის ვალი არ ჰქონდა და იგი დამტკიცებული მქონდა წ. კ. გამ. საზ. სახელზე 1905 წლ.

თუმცა სახლი ჩამორთმეულია მთავრობისგან და მოცემული მაქვს მე, რომ ვიდრე ცოცხალი ვარ ვისარგებლო და სიკვდილის შემდეგ ისევ მთავრობისა იქნება.

თუმცა სახლი ჩემია, მაგრამ მე მაინც მინდა დავასაბუთო რომ სიკო თათრიშვილმა სახლი დამტყუა ყალბათ.

სიკო თათრიშვილი რომ მდიდარი კაცია ამას ამტკიცებს აირა: 1922 წელს, კახეთიდან თბილისში ჩამოიტანა 100 ვედრა ჭაჭის არაყი, ეს არაყი გაყიდა და მის ფულით იყიდა ოთხი ურემი შაქარი და კახეთში წაიღო გასაყიდათ.

შეუძლებელია რომ 100 ვედრა ჭაჭის არაყის პატრონი და ოთხი ურემის შაქრის პატრონი შეუძლებელი კაცი იყვეს.

სიკო თათრიშვილმა 4 ივნის სასამართლოს სხდომაზე სთქვა: რომ მე ეხლა შევიტყე, რომ სახლი ჩამომერთვაო. ესეც ტყუილია. ამა სახლის ჩამორთმევის ცნობა მან შეიტყო 1922 წელს ივნისის 22 ჩემი იუბილეს დღეს. მას შემდეგ იმავე წლის 1 ნოემბერს ქალაქის აღმასრულებელ კომიტეტმა იცნობა, რომ სახლი ჩამორთმეულია და გადაცემულია ზაქარია ჭიჭინაძეზე.

ყველა ამას დაამოწმებენ შემდეგი პირნი, რომელთაც კარგათ იციან ეს ცნობები:

1. ბაგრატ ოქროპირიძე.

2. გიგა გოდიაშვილი.

3. ეკატერინე გოდიაშვილი.

ამათი მისამართი: რევაზოვის შესახვევი სახლი № 5, მე-IX კომისარიატი.

მთხოვნელი: ზაქ. ჭიჭინაძე.

1924 წელი, 20 ივნისი. ქ. ტფილისი.

ჩემი მოკვლის გამო.

ესეც ჩემი განსაჩივრება არჩვადეს შესახებ მთავრობის წინაშე

1924 წ. 9 ივნისი.

საქართველოს ხოც. საბჭო რესპუბლიკის განსაკუთრებულ კომისიის თავმჯდომარეს.

ზაქარია ჭიჭინაძის (მე-9-ე კომისარიატი, რევაზოვის შესახვევი სახლი № 5).

თ ხ ო ვ ნ ა:

ჩემს სახლში სცხოვრობს ფეხზე მოვაჭრე არჩილ მოსეს ძე არჩუაძე. ექვსი წელიწადი გახლავთ რაც ეს კაცი აქ სცხოვრობს და მან ბევრჯერ დამჩაგრა მე. ქირის მოუტეველობის გამო, 1923 წ. მე-9 კომისარიატის საუბნო სასამართლოში აღვძარი საჩივარი, სამს დეკემბერს გაირჩა და ქირის გადახდა დააქისრეს, მაგრამ მისგან მე მაინც ვერაფერი მივიღე. ბევრი უსიამოვნების შემდეგ ჩემი მეგობრების დახმარებით მან ოთახი დაცალა და ჩემსავე სახლის ორ ოთახში მოთავსდა და მისგან დაცლილ ოთახში მე მოვთავსდი.

რადგანაც მე ბინა არა მქონდა.

იმავე დროს, ჩემს სახლში, სცხოვრობდა და დღესაც სცხოვრობს, რკინის გზის მუშა, ბაგრატ ნიკოლოზის ძე ოქროპირიძე—ეს მუშა პატიოსანი კაცია და წვერიც არის კომუნისტური პარტიისა. იგივე არის კარგი მუშა ხელოსანი და მასთან ცოლშვილის პატრონი ამ ოქროპირიძეს ეჭირა ერთი ისეთი, ოთახი რომელიც მისი ბავშვებისათვის უფარვისი იყო, 1922 წელს ერთი ბავშვი მოუკვდა, ეჭიმების რჩევით, მას ოთახი უნდა დაეცალა, მაგრამ ოთახს ვერ შოულობდა, იმავე დროს მას მეორე ბავშვიც გაუხდა ავად და ამისთვის დაღონებული იყო იგი დიდათ, რომ მეორე ბავშვიც არ გახდომოდა ავად და არ დასნეულებულიყო.

მის მდგომარეობას მე მივაქციე ჯეროვანი ყურადღება და რად-

განაც ის ქირას იხდის ყოველთვის, მიტომ მე ჩემი ოთახი დაუთმე მას და ის მოთავსდა იქ ჩემს ოთახში, ხოლო მის ოთახში მე მოვთავსდი. ეს გარემოება არჩილ არჩუაძეს ეწყინა დიდათ, რადგანაც მას მტრობა ჰქონდა ბაგრატ ოქროპირიძისა, ამიტომ მე დამიწყო ჩხუბი, ცემით დამუქრება, მოკვლა და სხვა ბოროტი საქმეები.

პირველ ივნისს ღამე ჩემზე იწია მოსაკლავათ, გათენდა, ორი ივნისი და დილა აღრიან დამიწყო ლანძღვა, გინება და იწია საცემრათ და მოსაკლავათ. ამის ასრულებას იგი მიტომ ბედავდა, რომ მე მოხუცებული კაცი ვარ და მარტოხელი. იგი ფიქრობს ასე: ამას არავინ არა ჰყავს და მე ყველაფერი შემრჩება და მასთან მოჰყავს ვილაც საეჭვო კაცები, აჩვენებს ჩემს ბინას და რაღაცებს ავალებს.

ამიტომ მოგმართავთ პატრვის ცემით და გთხოვთ, რომ პატრონობა გამიწიოთ თქვენა და არჩილ მოსეს ძე არჩუაძეს წინადადება მისცეთ, რომ მან ჩემ ლანძღვა-გინებას და მოკვლის განზრახვას თავი დაანებოს, რადგანაც იგი ჩვეული ყოფილა კაცის კვლასა, სახლების დაწვის და სახლის გაცარცვას. იმედი მაქვს ჩემი თხოვნა უყურადღებოდ არ დარჩება.

თხოვნელი: **ზაქარია კიკინაძე.**

1924 წ. 3 ივნისი, ქ. ტფილისი.

ლია წერილი 1.

ზამპარია ზიჰინაძისადმი

მოკ. ზაქარიაე! ამ დღეებში თბილისში გამოვი-
დებ ყოველ სიმარ. მოკ. და წრეს გადასული თქვენი
წიგნაკი, სახელწოდებით: „ჩემი სიკვდილის სამზა-
დისი, სახლის უფულოთ წართმევის ამბავი და ჩემი
ფავგადსავალი“ სადაც პირადათ მე აგრეთვე მუშა
არჩილ არჩვამეს და გლებ სიკო თათროშვილს სა-
ზიზლარ ცილსა გვწამებ, ვითომ უენი მოკვლა
გვდომებოდა, ახლაც გვინდოდეს, სახლი უფულოთ
წაგართვით და სხვა. გვიწოდებ კაცის მკვლელებს,
მხეც-ცხოველებს ტვინ თხელებს და ვინ მოსთე-
ლის რას და რას.

ყოველივე ამისათვის, გიწვევ სამედიატორო სა-
სამართლოში მე პირადათ და მოვითხოვ თქვენგან
თქვენი ნაჩმახის დამტკიცებას. მედიატორებათ ვა-
სახელებ: ვალაქტიონ ტაბიძეს, დათიკო ნასარიძეს
და ფილიპე გოგოშიძეს. დაასახელეთ თქვენი მე-
დიატორები, ვადას გაძლევ ორი კვირისას. დეი,
ჩვენი საქმე სიმართლით იქნებ გამოჩვენული და
მასთან გაზეთში გამოცხადებული, ვინც ჩვენს შო-
რის გამტყუნდეს მან „რემედას“-ის სასარგებლოთ
გადაიხადოს ორასი მანეთი და თანაც პრესით ბო-
დიში მოიხადოს საზოგადოების წინაშე.

ევეგნი დვალი.

2

(„მუშა“ 29 ნოემბერი 1925 წ.)

წერილები რედაქ. მიმართ

მოკ. ევეგნი გაზ. „მუშა“-ს 910 №-ში, გამოქვეყ-
ნებული წერილით, მიწვევს მე სამედიატორო სა-
სამართლოში. მე თანახმა ვარ გაგყვეთ სამედიატო-
რო სასამართლოში და ჩემ მხრივ მედიატორებათ
ვასახელებ მის. ჩოდრიშვილს, მოხე კვარაცხელიას
და მირიან ხუხუნიანიშვილს.

რაც შეეხება „რემედას“-ის სასარგებლოთ 200 მა-
ნეთის გადახდას და პრესის საშუალებით ბოდიშის
მოხდას, ცხადია მე ამის წინააღმდეგი არაფერი
მექნება და ეს აუცილებელიც არის.
დღე და ადგილზედ ჩემი წინადადება მედიატო-
რები შეუთანხმდენ ერთი მეორეს.

ზ. ჭიჭინაძე.

(„მუშა“ 5 დეკემბერი 1925 წ.)